

Univerzita Hradec Králové
Katedra českého jazyka a literatury

Literárně hudební pořad

Bakalářská práce

Autor: Mgr. Anna Černá
Studijní program: B7310 Filologie
Studijní obor: Jazyková a literární kultura
Vedoucí práce: PhDr. Zdeněk Šanda, Ph.D.

UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ
Pedagogická fakulta
Akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Mgr. Anna Černá**
Osobní číslo: **P12433**
Studijní program: **B7310 Filologie**
Studijní obor: **Jazyková a literární kultura**
Název tématu: **Literárně hudební pořad**
Zadávající katedra: **Katedra českého jazyka a literatury**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Příprava a organizace kulturního projektu.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Seznam odborné literatury:

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Zdeněk Šanda, Ph.D.

Katedra českého jazyka a literatury

Datum zadání bakalářské práce: **22. ledna 2014**

Termín odevzdání bakalářské práce: **28. května 2015**

doc. PhDr. Pavel Vacek, Ph.D.
děkan

L.S.

doc. PaedDr. Alena Zachová, CSc.
vedoucí katedry

dne

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně a uvedla jsem veškeré použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 28. 5. 2015

Anna Černá

Poděkování

Děkuji svojí matce Janě Černé za osudovou shodu jmen a také za to, že se mi stala při realizaci projektu i této práce velkou oporou, motivátorem i organizačním partnerem. Další dík patří autorům audiovizuálních záznamů, které jsem mohla ve své práci využít – Davidu Bakošovi a Janu Černo. V neposlední řadě děkuji doc. Jiřímu Štilcovi z pražské HAMU za cenné rady k teoretické části textu. Za odbornou pomoc, konzultace a rady při zpracování této práce a pomoc děkuji také vedoucímu práce PhDr. Zdeňku Šandovi, Ph.D.

Anotace

ČERNÁ, Anna. Literárně hudební pořad. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2015. 43 s. Bakalářská práce.

Práce se ve své teoretické části zabývá vztahem mluveného slova a hudby a specifikuje problematiku přípravy literárně hudebního pořadu. Pozornost je věnována dramaturgickým, technickým i finančním aspektům přípravy. Projektová část představuje konkrétní pořad *Adresát Milena Jesenská*, představuje jeho téma a popisuje průběh jeho realizace a dalších možností uvedení.

Klíčová slova

interakce hudby a mluveného slova, literárně hudební pořad, melodram, dramaturgie kulturního pořadu, Milena Jesenská, Jana Černá (Krejcarová)

Annotation

ČERNÁ, Anna. Music and Literature Project. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2015, 40 pp. Bachelor degree thesis.

Theoretical part of this bachelor thesis deals with possible interactions between music and spoken word and the process of the preparation of a music and literature project. Attention is paid to the dramaturgy, technical and financial aspects of this issue. Project part presents *Adressee Milena Jesenska* programme, it describes its subject and the process of realization and further course.

Keywords

interaction between music and spoken word, music and literature project, melodrama, cultural project dramaturgy, Milena Jesenská, Jana Černá (Krejcarová)

Obsah

Úvod	8
Proč Milena Jesenská	8
1 Historie a funkce propojení hudby a mluveného slova	10
1.1 Slovo a hudba	10
1.2 Interakce řeči a hudby	10
1.3 Kritéria výběru hudební složky	12
2 Vznik pořadu Adresát Milena Jesenská	13
2.1 Milena Jesenská	13
2.2 Texty o Mileně Jesenské	15
2.3 Text pořadu	16
2.4 Jana Černá	17
2.5 Literárně hudební forma	18
2.6 Výběr hudby	19
2.7 Prolínání textu a hudby	20
3 Vlastní realizace pořadu	22
3.1 Kdy a kde bude pořad realizován	22
3.2 Výběr interpretů a hudby	23
3.3 Premiéra	26
3.4 Druhá realizace	27
3.5 Rozpočet projektu	28
3.6 Další plány	30
Závěr	31
Použitá literatura	32
Přílohy	33

Úvod

Bakalářská práce si klade za cíl zmapovat průběh příprav a realizace kulturního pořadu. Typově byl zvolen pořad literárně hudební, který zpřístupňuje divákům literární text v propojení s hudební složkou. Zaměřím se na problém výběru textu a hudby, na rozpočtování projektu, výběr interpretů a na možnosti uplatnění programu v kulturní nabídce různých pořadatelů. Jako modelový projekt byl vytvořen pořad *Adresát Milena Jesenská*, který vznikl a byl realizován v roce 2014. V teoretické části práce se budu věnovat také obecnějšímu rámci propojení hudby a mluveného slova v kulturních pořadech. V závěru nastíním také další možnosti opakování pořadu a jeho zařazení do nabídky hudební agentury.

Proč Milena Jesenská

Důvody vzniku pořadu o Mileně Jesenské jsou do značné míry osobní, proto si je dovoluji uvést v samém úvodu práce. Za výběrem textu k pořadu je shoda jmen dcery Mileny Jesenské a matky autorky tohoto textu. Ke knize *Adresát Milena Jesenská* jsem se totiž dostala právě jen na základě jména autorky – Jana Černá. Samotný text mne však velice zaujal, a proto jsem začala přemýšlet o možnosti jeho využití v bakalářském projektu.

Milena Jesenská byla nesmírně zajímavou a zároveň rozporuplnou osobností. Vlivem doby i vlastních postojů měla nesmírně složitý život, prožila smrt matky, nemoci, zrady a nakonec ji čekal tragický odchod v koncentračním táboře, přesto podle všech dobových svědectví zůstala odvážnou ženou, novinářkou, která si s žádným režimem nezdala, která vycítila jakoukoli faleš a soucítila se svým národem. Její texty zůstávají stranou této předkládané práce, nicméně právě ony jsou tím nejlepším důkazem osobních kvalit Mileny Jesenské. Ať už chtěla pobavit, potěšit nebo povzbudit v těžké chvíli, vždy zůstávala autorkou hluboce lidskou.

Kromě českých a zahraničních odborných a biografických publikací, vyšlo o matce i dceři několik článků ve společenských a historických magazínech a staly se námětem knih i dokumentárních a hraných filmů. Mileně Jesenské bylo věnováno také několik biografických výstav a dokonce i hudebních děl.

1 Historie a funkce propojení hudby a mluveného slova

1.1 Slovo a hudba

Hudební historie zná mnoho teorií o tom, jak vznikla hudba, některé reflektují napodobování zvuků přírody, některé akcentují provázanost s rozvojem mozkových center a tím s vývojem jazyka. Slovo a hudba by podle této druhé rodiny teorií měly mít tedy společný prazáklad v prvotních projevech lidské komunikace. „Počáteční vývoj řeči a zpěvu probíhal po desítky let společně, přičemž i u zpěvu byla tehdy patrně v popředí znaková funkce. (Příklad: potřeba prehistorických lovců udržovat spojení na velké vzdálenosti nutila k uplatnění vyšších poloh hlasového rozpětí a větší síly zvuku, což je charakteristické pro zpěvní projev, a určitým tónovým seskupením připadla úloha smluveného signálu.)“¹

Další vývoj hudby pak probíhal v úzkém propojení s mluvenými projevy. Hudba bez slova nebyla dlouho vůbec chápána jako umělecký projev. Hudba sloužila jako komplementární složka magických, náboženských, vojenských a jiných obřadů, v nichž plnila různé podpůrné funkce. I rozvoj hudebních nástrojů je proto v úzkém vztahu s rozvojem mysticismu.

Velké zpoždění za jazykem má však hudba v rozvoji zápisu. Rekonstrukce hudebního života starých kultur probíhá v podstatě pouze na základě textů a studia primitivních kmenů. Počátek stabilizace zachycení hudby spadá až do poloviny jedenáctého století.

1.2 Interakce řeči a hudby

Jak už bylo řečeno výše, interakce hudby a mluveného slova probíhala v podstatě od počátku vývoje těchto komunikačních prostředků. Vztah obou složek může však mít velmi různorodý charakter.

Tím dnes asi nejčastějším je zpívané slovo, především písňová tvorba v nejširším slova smyslu: „S ohledem na historickou i současnou členitost sémantického pole *píseň* lze písni rozumět druhový, žánrový a zčásti i formově určitelný vokální typ, jehož

¹ Smolka (2001) s. 32

slovesnou složku tvoří báseň nejčastěji lyrického charakteru. Příznačným rysem písně je syntakticko-sémantická jednota hudby a textu.² Pro písňovou tvorbu je typická velká žánrová různorodost.

Druhou možností interakce mluveného slova a hudby je souběžnost. Tento způsob komunikace má kořeny v rituálních obřadech, jak jsem již zmínila výše. Hudba byla nedílnou součástí například církevních kázání, v nichž plnila mnohé funkce. Mezi ty nejvýznamnější patřilo například podtržení citového účinku, posílení pocitu sounáležitosti komunity, vyvážení mluvní složky či psychické uvolnění. Jako umělá hudebně literární forma vznikl z tohoto základu melodram, tedy „záměrné umělecké spojení mluveného (deklamovaného, avšak i herecky přednášeného) slova s hudebním (zvl. instrumentálním) projevem [...] Při zhudebnění slova se uplatňují 2 principy: buď se slovo s hudebními úseky střídá (zdůraznění heterogenosti formy a relativní sémantické samostatnosti obou složek), nebo zaznívají oba projevy současně jako homogenizovaný celek.“³ Melodram vznikl údajně už ve starém Řecku, v moderní terminologii jím však chápeme až hudebně divadelní díla od druhé poloviny osmnáctého století, u nás se nejvýrazněji uplatnil ve skladbách romantismu devatenáctého století.

Česká tradice melodramatické tvorby je poměrně rozsáhlá, počíná se u klasicistního skladatele Jiřího Antonína Bendy, jehož nejslavnějšími díly jsou melodramy *Ariadna na Naxu* a *Medea*. Uvědoměle tuto formu později pěstoval Zdeněk Fibich (např. trilogie *Hippodamie* na slova Jaroslava Vrchlického), po něm O. Ostrčil, O. Zich nebo J. B. Foerster. Postupně, a zejména po druhé světové válce, se tato forma proměňuje v nedramatickou volně spojenou recitaci s hudbou.

Právě volná kompozice samostatných, původně na sobě nezávislých složek - literární a hudební - tvoří třetí možnost interakce. Jedná se o spojení slova a hudby v různých formách „(střídání recitace se zpěvním přednesem textu či s instrumentální hudbou, simultánní uplatnění recitace s průběhem hudební skladby). Proměna vztahu hudby a recitace a zdůraznění paralelismu obou projevů jsou dány jednak imanentními vývojovými procesy hudby a umělecké recitace, jednak široce rozvinutou praxí

² Slovník české hudební kultury (1997) s. 694

³ Tamtéž s. 545

podkládání mluvních aktů v rozhlase a televizi hudbou jakéhokoliv typu.“⁴ Na tomtéž principu je dnes založena i tvorba reklamní, která hudební složkou aktivuje jiné formy recepce komunikátu.

1.3 Kritéria výběru hudební složky

Z výše řečeného jasně vyplývá, že propojení hudby a mluveného slova mívá často umělecký charakter. V takovém případě je nutné dobře zvažovat všechna kritéria výběru obou složek. Volbě textu se budeme věnovat později, nyní se zaměříme na kritéria hudební složky.

Jako první je nutné zvážit možnosti organizátora. Kromě finančních a technických možností musíme přihlédnout i k vybranému textu. Ne každý text snese doplnění stočlenným ansámblem, je nutné o projektu uvažovat komplexně. Po technické stránce jsou základním kritériem zejména prostor a jeho vybavení, v dalším bodu pak finance. Tyto dvě otázky jsou klíčové pro rozhodnutí, zda budeme pracovat s hudbou reprodukovanou či živou. Zvolíme-li živou interpretaci je následujícím krokem rozhodnutí o velikosti uměleckého tělesa. Teprve v tomto momentu můžeme začít promýšlet dramaturgii hudební složky po stránce žánrové. Volba vhodného typu hudby je pro vyznění textu zásadní, vždyť hudebních žánrů je nepřeborné množství. Postupujeme v souladu s kýženým efektem na posluchače a především textem. Hudební složka může působit jako harmonizující prvek, může dokreslovat příběh, působením na jiné úrovni vnímání může prohlubovat pocity z textu, může však také s textem interagovat na bázi provokace či záměrného kontrastu a v neposlední řadě také vytvářet k textu paralelu.

⁴ Tamtéž s. 765

2 Vznik pořadu *Adresát Milena Jesenská*

Jak už jsem řekla v úvodu bakalářské práce, k textu *Adresát Milena Jesenská* jsem se dostala náhodou. Nicméně jeho téma, totiž životní osudy české novinářky a překladatelky Mileny Jesenské vyprávěné její dcerou, mne velice zaujalo. Až do začátku minulého roku jsem totiž Jesenskou znala jen jako přítelkyni a múzu Franze Kafky. Rozhodla jsem se tedy pokusit se sestavit projekt, který by s touto významnou kulturní postavou první poloviny dvacátého století seznamoval širší veřejnost.

Velkou motivací rychlé přípravy takového projektu bylo blížící se výročí tragického úmrtí Mileny Jesenské (17. 5. 1944, Koncentrační tábor Ravensbrück), které mohlo pomoci při nabízení programu kulturním pořadatelům. Význam této osobnosti dokládá i fakt, že k výročí smrti Jesenské byla v Památníku koncentračního tábora Ravensbrück uspořádána výstava *Milena Jesenská: retrospektiva. Praha – Vídeň – Drážďany – Ravensbrück*.

2.1 Milena Jesenská

Pro vytvoření kulturního pořadu bylo sice prvotním impulsem seznámení s textem *Adresát Milena Jesenská*, nicméně k počátku příprav bylo nutné prostudovat biografii Mileny Jesenské mnohem podrobněji. Na tomto místě bych ráda zmínila několik základní faktů o jejím životě, tak aby byl jasný kontext pro její vřazení do českých kulturních dějin.

Milena Jesenská se narodila 10. srpna 1896 v Praze do rodiny věhlasného stomatologa a univerzitního profesora Jana Jesenského. Její matka Milena byla z významné a bohaté rodiny, byla však tělesně slabá a zemřela po dlouhé nemoci v Mileniných sedmnácti letech.

Milena Jesenská navštěvovala první dívčí gymnázium Minerva, na svou dobu velmi pokrokový ženský vzdělávací ústav. Už v době gymnaziálních studií budila pozornost svou extravagantností a zapojením do kulturního života Prahy. Navštěvovala divadelní premiéry a především literární kavárny. V jedné z nich, kavárně Arco v Hyberské ulici,

se seznámila mimo jiné s Maxem Brodem, Franzem Werfelem a svým budoucím manželem Ernstem Pollakem.

Po maturitě studovala medicínu, ale ze studia utekla právě k Pollakovi. Provádala se za něj v roce 1918. Otec Jan Jesenský jí slíbil věno pouze pod podmínkou, že novomanželé přesídlí do Vídně, sňatek totiž neschvaloval. Tam se však nedařilo ani Mileně, ani Pollakovi, ani jejich vzájemnému vztahu. Milena se živila překlady a postupně navázala styky s pražskými novinami, kam přispívala jako dopisovatelka. Praha se pro ni znovu stávala důležitější a důležitější, a tak se sem po rozvodu s Pollakem v roce 1925 vrátila.

Do vídeňského období spadá i vztah Mileny Jesenské a Franze Kafky. Milena Kafku oslovila, když objevila jeho povídku *Topič*, kterou chtěla přeložit. Vzájemné dopisování pak trvalo pět let a vytvořilo rozsáhlý materiál, do nějž se soustavně noří literární badatelé.

Po návratu do Prahy se Jesenská sblížila s levicově orientovanými intelektuály a umělci. Na půdě Devětsilu potkala svého druhého manžela, architekta Jaromíra Krejcaru. S ním prožila své asi nejšťastnější období, do kterého spadá i narození jediné dcery Jany Krejcarové. Štěstí pokazil revmatismus, který ji od porodu vytrvale trápil. Ke zhoršení situace navíc značně přispěla Milenina závislost na morfiu. „Během jednoho roku je z krásné, životaschopné ženy nemocná troska, ze šťastného manželství neurotický vztah dvou lidí, jejichž rozepře přestávají být v mezích a hraničí se šílenstvím.“⁵ Ani manželství s Krejcarem však nevydrželo, jednu z výrazných trhlin utrpělo i názorovým rozkolem po Jaromírově návratu ze Sovětského svazu. Jesenská se totiž v Praze zapojila do činnosti komunistické strany a vyprávění o Stalinově hrůzovládě nemohla nebo nechtěla hned uvěřit. Nicméně už v roce 1936 komunistickou partaj opustila i ona.

Lépe se Mileně Jesenské dařilo v profesním životě. Psala do *Tribuny*, *Národních listů*, *Lidových novin*, *Pestrého týdne* a dalších periodik. Vyšlo jí několik knih článků a fejetonů, organizovala čtenářské ankety a kulturní akce. Po zatčení Ferdinanda Peroutky byla dokonce dva roky v čele *Přítomnosti*. Jesenská se svým postojem k hitlerovskému režimu netajila, psala reportáže z pohraniční i burcující články připomínající české kulturní a historické nároky. Aktivně se zapojila i do ilegální odbojové činnosti, podílela se na kolportaci letáků a časopisů a organizovala útky židovských rodin do

⁵ Černá (2014) s. 85

zahraničí. Za své odbojové působení byla v listopadu 1939 zatčena a po soudním procesu v Drážďanech a krátkém věznění v Praze deportována do koncentračního tábora Ravensbrück s nálepkou „návrat nežádoucí“.

I v táboře budila zájem mimo jiné svými negativními názory na Stalina a Sovětský svaz. Snažila se pomáhat ostatním a vytvořila kolem sebe okruh přítelkyň, které jí pak byly oporou v době nemoci. „Družky ji ošetřují, i z jiných bloků za ní tajně dobíhají. Chrání ji, brání. Poslední její společenství. Nechtěla nikdy samotu, nechtěla opuštěnost. Mít přátele, aspoň dva tři, ty, o které se opřeš. O společenství těch ubohých heftlinků se teď opírá, dává jim ze sebe, sama ubohá. Mezi baráky plnými hrozeb, krutostí, sprostoty, záští, hulvátství a smrti.“⁶ V koncentračním táboře zemřela po neúspěšné operaci a špatné transfuzi krve 17. května 1944 na selhání ledvin.

2.2 Texty o Mileně Jesenské

Jméno Mileny Jesenské není ani dnes obecně známé. Přitom se jedná o držitelku Řádu T. G. Masaryka, izraelského ocenění Spravedlivá mezi národy a navíc ženu, po níž je pojmenována mezinárodní novinářská cena. O jejím životě se mlčelo téměř v celém období komunismu. Nehodil se její rozchod s českými komunisty ve třicátých letech, kritika Stalinovy válečné politiky i rozpory s komunistkami v koncentračním táboře. Po dlouhé době byla veřejně jmenována až v rámci slavné kufkovské konference v Liblicích v roce 1963, po níž byly i u nás publikovány první texty o jejím životě.

Dnes už jsou dostupné nejen samotné texty a překlady Mileny Jesenské, ale i mnoho českých i zahraničních vzpomínkových knih, které reflektují její životní pouť. Kromě textu *Adresát Milena Jesenská*, který napsala její dcera Jana Černá-Krejcarová, vyšla několikrát kniha *Kolem Mileny Jesenské* Jaroslavy Vondráčkové, faktografický *Mýtus Milena* Marty Markové-Kotykové, *Milena Jesenská* Aleny Wagnerové nebo *Stručná zpráva o trojí volbě* Marie Jiráskové. Další publikace pak vyšly v angličtině, němčině, francouzštině a švédštině.

⁶ Vondráčková (1991) s. 155

2.3 Text pořadu

Výše uvedené texty posloužily jako studijní materiál při přípravě projektu o Mileně Jesenské. Ve všech případech se jedná o texty nadmíru zajímavé, nicméně velkým problémem je jejich věrnost skutečnosti.

Kniha *Mýtus Milena* vznikla právě jako konfrontační text k ostatním životopisům. Marková-Kotýková v něm vyvrací některé známé historky, uvádí nové souvislosti a poměrně tvrdě hodnotí způsob, jakým s fakty nakládaly ostatní autorky. Kniha je tak pravděpodobně ze všech textů o Jesenské nejpravdivější, nicméně zároveň nejméně čtivá a čtenářsky vděčná. „Líčení J. Černé a jiných o Mileniných ‚hodinách‘ patří do sféry typických fantasmagorií. Kdo se v Milenině okolí potřeboval učit česky? Pražská legenda, podle které Milena dávala hodiny češtiny Hermannu Brochovi, byla současníky vyvrácena.“⁷

Velmi zajímavá je útlá publikace *Stručná zpráva o trojí volbě – Milena Jesenská, Joachim von Zendwitz a Jaroslav Nachtmann v roce 1939 a v čase následujícím*. Jirásková v ní přibližuje tři osoby, jejichž osudy se protnulý ve chvíli zatčení Mileny Jesenské. Němec Joachim von Zendwitz byl jejím odbojovým spolupracovníkem, který z Prahy odvážel židovské rodiny a pašoval dokumenty. Jaroslav Nachtmann je naopak Čech, který se vypracoval jako provokatér a později člen německé protektorátní policie. „Jaroslav Nachtmann byl podle jiného ‚vyhodnocení‘ Státní bezpečnosti z 60. let zařazen na gestapu nejprve do oddělení pro kriminální případy; nejdřív ve funkci pomocného policisty (hilfspolizist), brzo pak přešel do funkce kriminálního zaměstnance (kriminel Angestellte). Milenu Jesenskou pomáhal zatknout jako hilfspolizist čili hipo.“⁸ Tato kniha by byla vynikajícím podkladem pro dramatizaci, jež by dokázala poodkrýt spletnost historických souvislostí, které vytvářel středoevropský prostor v první polovině dvacátého století. Takový úkol by však byl velmi výrazně nad mé síly, a proto zůstal text stranou mého projektu.

Pro pořad jsem se tedy rozhodla vybrat jedno z očitých svědectví života Mileny Jesenské. Pro český kontext mi přišlo zajímavější vybrat některý z domácích textů, které navíc nemají takovou tendenci vztahovat život Jesenské jen k odkazu Franze

⁷ Marková-Kotýková (1993) s. 15

⁸ Jirásková (1996) s. 46

Kafky, ale reflektují složitost jejího zapojení do širšího kontextu pražské kultury od první republiky po odboj a válečná léta.

Pro text *Adresát Milena Jesenská* pak rozhodla jeho mimořádná čtenářská působivost a dramatičnost. „Kritériem divadelnosti jsou vnitřní kvality dramatického textu. Nositelem těchto kvalit může být vedle dramatu v technickém smyslu i text jiného žánrového určení (např. román, novela, povídka), který lze po příslušných úpravách převést do divadelních souřadnic. Rozhodující pro dramatický text není způsob podání, ale způsob vidění světa a člověka v něm. Vnitřní dramatické kvality vyplývají ze specifického způsobu produkování a konzumování díla, které názorně předvádí jednání, chování a proměny člověka v rozporné situaci.“⁹

Janě Krejcarové bylo v době zatčení její matky pouhých 11 let, naposledy ji viděla zuboženou v nacistickém vězení a její vzpomínky jsou tak neuvěřitelnou kombinací dětské naivity a předčasné dospělosti, které však velmi plasticky zachycují i okolí a atmosféru společných let. „Milena se mnou jednala jako s dospělým přítelem, alespoň pokud to šlo. Pokud jsem toho neprovedla víc, než mohla snést.“¹⁰ Celý pořad mohl tak být ve své literární části koncipován jako osobní zpověď a navíc se nabízela možnost drobné reflexe života Jany Černé, která sama byla velmi složitou osobností. Z její knihy byly použity úryvky, které shrnují určitá období života Mileny Jesenské. Jedná se vždy o téměř doslovné znění jen s drobnými úpravami pro vysvětlení kontextu. Celý text pořadu je Přílohou 1 této práce. Název knihy byl použit i jako titul celého pořadu.

2.4 Jana Černá

„Tak to tedy bylo to, o čem matka nikdy nemohla mluvit. Když jsme my, děti Jany Černé, držely v ruce sepsané vzpomínky na Milenu Jesenskou, byly jsme nejprve překvapeny. Ani ne tolik kvůli jejich obsahu, jako proto, že ta kniha vůbec vznikla. Už ve věku devíti nebo desíti let nám bylo jasné, že babička byla žena, na niž lidé z matčina okolí rádi vzpomínali. Mnozí přicházeli, aby viděli vnoučata, především ale proto, aby pomohli Milenině dceři Janě v její složité situaci. Pravda, mnoho nepořídili, jejich představy o tom, jak si má člověk život uspořádat, byly představám, které měla Jana,

⁹ Hořínek (1981) s. 21-22

¹⁰ Černá (2014) s. 100

příliš vzdáleny. Ne vžl dycky to Janě vycházelo, zapletla se do nesnází s rodinou, přáteli a úřady, a musela uplynout léta, než našla vyrovnaný život po čtyřech manželstvích, jednom roku vězení a po desetiletích vnitřního neklidu. I když často mluvila se svými dětmi o všem, jakmile přišla řeč na Milenu Jesenskou, stala se mlčenlivou...“¹¹

Citace z doslovu ke knize *Adresát Milena Jesenská* z pera Jana R. Černého je nejlepším úvodem k biografii jeho matky a posloužil zároveň jako první literární vstup pořadu.

Jana Krejcarová, řečená Honza, se narodila 14. srpna 1928. Studovala postupně gymnázium, grafickou školu a konzervatoř. Od jedenácti let ji vychovával dědeček, po němž v roce 1947 zdělila téměř milion korun. Ten stihla svým bohémským životem bleskurychle utratit. Zapojila se do uměleckých aktivit básníků surrealistů, publikovala v samizdatovém sborníku *Židovská jména* a v edici *Půlnoc*. Její vztah s Egonem Bondym byl předlohou filmu *3 sezóny v pekle*.

Jako novinářka přispívala do časopisů *Květy*, *Svět v obrazech*, *Kulturní tvorba* nebo *Divoké víno*. Vydala knihy *Hrdinství je povinné* (1964), *Nebyly to moje děti* (1966), *Adresát Milena Jesenská* (1969, 1991), *Clarissa a jiné texty* (1990).

Jana Krejcarová prošla čtyřmi manželstvími, narodilo se jí pět dětí, které však spíše putovaly po dětských domovech. Za zanedbání rodičovské péče byla dokonce odsouzena do vězení, kde byla již dříve z politických důvodů. Poslední léta trávila výtvarnou prací mimo Prahu. Zahynula při autonehodě 5. ledna 1981.

2.5 Literárně hudební forma

Výběr formy pořadu se odvíjel od stanovení cíle a příjemce projektu. Cílovým efektem bylo zpřístupnění literárního textu, tak aby byl vyvolán zájem o jeho obsah i autorku. Tedy přesněji v našem případě snaha o to, rozšířit povědomí o Mileně Jesenské i její dceři Janě Černé. Účelem nebylo představit celý text, ale naopak pomocí úryvků podnítit touhu k jeho přečtení. „Jestliže předčítání plní funkci názorné pomůcky, je nutno vybrat text tak, aby byl pro dané téma charakteristický, ale ne příliš dlouhý, aby byl dynamický a současně vyvolal přání posluchačů přečíst si určitou publikaci...“¹²

¹¹ Černý, J. R.: Doslov k německému vydání. In: Černá (2014) s. 169

¹² Vášová (1995) s. 166-167

Právě otázka dynamičnosti a zábavnosti mne dovedla k úvaze o zapojení hudby. Inspirací mi byly podobné biografické pořady, které jsem už sama viděla (například o Antonínu Dvořákovi, Almě Mahlerové či Zdeňku Fibichovi), a snad i fakt, že Jesenská hudbu milovala. Jedná se o určitou formu literárního večera, jak ji charakterizuje Vášová: „mívají slavnostní ráz, který je dán významností tématu. [...] Návštěvníci se seznamují formou přednášky s osobností nebo událostí, která je tématem této kulturní akce. Umělecký přednes ukázek z poezie nebo prózy, hudební produkce či promítnutí filmu je nedílnou součástí literárního večera nebo literárního matiné.“¹³

Pořad je primárně určen dospělým návštěvníkům, tak jako sám text. K jeho tematické závažnosti by rozhodně nebylo vhodné doplnění popovou hudbou, a tak jsem od začátku uvažovala o hudbě klasické, případně klasickém jazzu. Souznění mělo být v rovině nejen charakterové, ale i dobové. Svého druhu tak vznikl pořad vzdělávací, jehož vnímání usnadnila hudební oddechová složka. Ta navíc umožňuje, aby měl posluchač prostor porovnat text, který právě slyšel, s vlastními znalostmi a zkušenostmi, citově ho zpracovat a zhodnotit. K vytvoření konečné podoby pořadu jsem využívala poznatky několika dramaturgických příruček uvedených v seznamu použité literatury.

2.6 Výběr hudby

Hned po rozhodnutí o formě pořadu bylo jasné, že úryvky z knihy *Adresát Milena Jesenská* bude číst žena, proto můj první nápad směřoval k zapojení mužského prvku v hudební složce. Zdálo se mi příznačné propojit text o svého druhu *femme fatale* Mileně Jesenské s muži-umělci, kteří tolik ovlivňovali její život. Představovala jsem si mužské kvarteto nebo trio, které by hrálo vážnou hudbu. Ta měla vyjadřovat krutost Milenina života, depresivnost jejího boje a tragičnost konce. Zkusila jsem si, zatím jen pro sebe, četbu knihy prokládat takovými hudebními ukázkami a díky tomu jsem pochopila, že jsem se vydala špatným směrem. Takový pořad by totiž posluchače doslova zdrtil.

Druhý směr uvažování mne tedy přivedl k určitému odlehčení hudební náročnosti, tak aby se tragické vyznění příběhu vyvážilo. Rozhodla jsem se proto pro známější a

¹³ tamtéž s. 172

populárnější melodie, které by korespondovaly s tématy jednotlivých literárních úryvků. Aby pořad nebyl pro organizátory prostorově a technicky náročný, nechtěla jsem zakomponovat do projektu klavírní doprovod. Nutnost umístění a zapůjčení klavíru totiž při nabízení kulturních pořadů sehrává negativní roli.

2.7 Prolínání textu a hudby

Už od začátku sestavování pořadu jsem počítala s tím, že jeho celková časová délka by neměla přesáhnout 75 minut. Nechtěla jsem, aby se monotematický pořad vystavěný na napětí a gradaci příběhu rozbíjel přestávkou. Několika zkouškami na svém okolí jsem dospěla k tomu, že textové úryvky by měly být dvou až tří minutové, tak aby je posluchač dokázal komplexně vnímat a zpracovat. Je ovšem samozřejmě velmi těžké vybrat takto krátkou textovou ukázkou, aby měla logický a zároveň dramatický úvod i konec. Není v ní čas na popisy či úvahy – děj musí plynout dramaticky, aby se posluchač nezačal nudit a zároveň, aby herečka měla co hrát. Proto jsou ideální pasáže, kde je např. přímá řeč, více postav, apod.

Jako první bylo třeba stanovit základní životopisná fakta, která mají v pořadu zaznít. Důležité bylo obsáhnout celý životní osud a jeho zlomové body. „Smysluplnost významového půdorysu spočívá v tom, že má obecnější platnost (není jen souborem příhodiček) a je umělecky logický a účinný.“¹⁴ Život Mileny Jesenské byl velice pestrý, ale jako nejnósnější se nakonec ukázalo vyprávění, které reflektovalo její vztahy s rodinou, okolím a vlastní názory a myšlenky. „Dramatické (dějové) klíčové body jsou ta místa předlohy, která nabízejí smyslově (tedy obrazově a sluchově) účinné provedení a jež bychom tedy neměli opomenout.“¹⁵

Vnímání hudby má být v daném typu pořadu pro diváka snazší resp. méně náročné na bezprostřední poslechovou pozornost, proto jsem optimální délku hudebních vložek záměrně stanovila dvojnásobnou, tedy na přibližně šest minut, tak aby měl posluchač čas vyrovnat se s vyslechnutým textem.

¹⁴ Richter (2003) s. 17

¹⁵ Tamtéž s. 36

Konečný hudební program měl být sestavován až po definitivním výběru interpretů, aby jej měli možnost ovlivnit a aby vycházel z repertoáru, který jim bude blízký. Literární ukázky však už byly vybrány, a tak bylo možné naplánovat rámcovou podobu pořadu.

Schéma literárních ukázek se stopáží:

- 1, úvod: vzpomínka Jana Černého na matku (1:10)
- 2, smrt matky, dětství Mileny Jesenské (2:30)
- 3, studium, Pollak, Kafka (3:10)
- 4, návrat do Prahy, novinářina, Krejcar (2:15)
- 5, rozchod s komunismem (2:10)
- 6, drobné radosti života (2:45)
- 7, „musím být silná“ – boj se závislostí, odbojová činnost (2:50)
- 8, zatčení, poslední setkání s otcem a dcerou, Ravensbrück (3:00)

3 Vlastní realizace pořadu

3.1 Kdy a kde bude pořad realizován

V momentě, kdy bylo jasné téma a schéma pořadu bylo třeba začít řešit, kdy a kde dojde k jeho realizaci. Protože jsem si přála, aby projekt měl profesionální obsazení i zázemí, snažila jsem se oslovit zavedené kulturní pořadatele. Od začátku jsem doufala ve více uvedení, které by tak snížilo náklady pro jednotlivé pořadatele.

Jako první padla volba na Mezinárodní hudební festival Mahler Jihlava – Hudba tisíců. Na festival mám rodinné vazby, dříve jsem se podílela na jeho produkci a navíc se sem projekt hodil tematicky. Festival totiž dlouhodobě sleduje problematiku německo-židovsko-českého soužití na našem území a vyzdvihuje osobnosti, které národnostní a náboženské rozdíly braly jako samozřejmou součást života. Festival probíhá vždy v období od května do července po celém kraji Vysočina, a tak bylo možné pořad uvést v období, kdy uběhlo 70 let od smrti Mileny Jesenské jako určitou předzvěst aktivit, které vypuknou v roce 2015 v souvislosti s výročím konce Druhé světové války. Jednání dopadlo dobře a pořadatel festivalu, spolek Mahler 2000, se rozhodl projekt do programu festivalu Mahler Jihlava 2014 zařadit.

Další pořadatel, kterého jsem s nabídkou na uvedení pořadu oslovila, byla Městská knihovna v Praze. Tato instituce pravidelně pořádá ve svých pobočkách literárně-kulturní akce. Vše nakonec bohužel zůstalo na bodu předběžného souhlasu s tím, že knihovna o pořadu ví a v případě, že pro jeho uvedení bude mít příčinný kontext, tak se mi ozve.

Třetí v pořadí bylo osloveno divadlo Viola. Zde se program setkal s menším ohlasem, než jsem doufala. Pro uvedení zde je pořad málo dramatický a musel by projít velkými úpravami. Navíc projekt o Mileně Jesenské měl v Praze roku 2013 premiéru ve Studiu Hrdinů (inscenace Mileniny recepty).

Nakonec mi s druhou realizací projektu znovu pomohla agentura pořádající festival Mahler Jihlava – Hudba tisíců. Ta totiž v Praze zaštiťuje podzimní projekt Oživlá Praha. V rámci dlouhodobější spolupráce nabídli pořadatelé uvedení programu Společnosti

Franze Kafky v Praze, kde byl návrh nadšeně přijat. Společnost má navíc vlastní prostory včetně malého sálu, čímž byla pražská realizace podstatně usnadněna a hlavně se snížily náklady.

3.2 Výběr interpretů a hudby

V období, kdy bylo jasné, že program bude realizován, nastala chvíle pro definitivní volbu interpretů. Zde mi velice pomohla součinnost s renomovanou hudební agenturou ArcoDiva, jež je producentem jihlavského festivalu Mahler Jihlava i pražského cyklu Oživlá Praha.¹⁶

V diskuzi s jejími zaměstnanci jsme postupně dospěli k zúžení výběru hereček, které by mohly text přednášet. Hlavními kritérii byly věk, zkušenost s dabingem či namlouváním textů, barva hlasu, schopnost dramatizace textu pomocí modulace zvuku, temporytmu a střídmych gest. Přály jsme si navíc osobnost s výrazným charismatem, kterým sama Jesenská oplývala. Vybíraly jsme z hereček, které jsou v povědomí širší veřejnosti, ale jejichž tvář není příliš okoukaná. Po zvážení všech zmíněných hledisek, jsme se rozhodli oslovit paní Barboru Kodetovou. Tohoto úkolu se ujala agentura, která s ní také dojednala finanční a další podmínky. Barboře Kodetové patří na tomto místě dík za velkou vstřícnost a skvělý přístup k celému projektu.

Při jednáních o hudební složce stále jasněji krystalizovala nutnost odlehčení celého tragického tématu pořadu, i zde pomohla agentura. Doporučila hudební těleso Cantarina Clarinete, které zastupuje. Jedná se o kvarteto čtyř klarinetistek, propojující hráčské umění se zpěvem. Jeho repertoár tvoří úpravy klasických, swingových a jazzových melodií. Kvarteto tvoří Hana Tauchmanová, Jana Lahodná, Jana Černohouzová a Věra Kestránková. Čtveřice dívek se do příprav a zkoušení pustila s velkým elánem a aktivně se zapojila i do vytvoření konečného hudebního programu. Ten je na začátku i konci orámován písní *Klobouk ve křoví*, v úvodu jen v instrumentální podobě, na závěr i se zpěvem. Celou hudební složku tvoří známější swingové a klasické vstupy.

¹⁶ Shodou okolností si agentura v době svého založení v roce 1998 vzala do názvu jméno kavárny, kde se Milena Jesenská seznámila se svým prvním manželem.

„Jsou-li představy režiséra a hudebníka správné a zdárně realizovány, pak dramatický text a hudební složka nestojí vedle sebe, nýbrž se násobí jejich působení a vedou k umocnění emocionálního diváckého zážitku.“¹⁷

Příprava konkrétního hudebního programu probíhala ve spolupráci s agenturou a interpretkami. Postupovali jsme od začátku tak, že jsme předčítali vybrané literární ukázky a k nim vybírali hudbu, tak aby vytvářela kýžený efekt na diváky. Rámcový motiv *Klobouk ve křoví* z pera Jaroslava Ježka navozuje atmosféru doby třicátých let a zároveň představuje určitou obavu. Tato melodie je syntézou jazzových a klasických postupů a písňovou formou reprezentuje tzv. užitou hudbu, hudbu „všedního dne“, stejně jako žurnalistika odpovídá svými postupy užitě literatuře. Druhý hudební vstup má podobný charakter, i když zazněl v instrumentální verzi.

K úvodu tvoří kontrapunkt třetí hudební ukázka. Baroko je rytmickým opakem synkopických swingových postupů, naopak evokuje pravidelností rytmu neúprosnost ubíhání času a vytváří tak napětí k rozháranosti plynutí životního osudu v textu. Výběr ukázky z díla Bély Bartóka nás znovu vrací do prostředí končícího Rakouska-Uherska. Mísí se zde vlivy folklóru a velkopanské Vídně, která tvořila centrum monarchie, v níž Bartók vyrůstal. I Jesenská se za svého vídeňského pobytu utíkala v myšlenkách i práci k domácí české tradici a tíhu cizího prostoru nakonec neunesla.

Na tento moment navazuje zařazení výběru z prací Antonína Dvořáka. Jedná se o velmi známé kusy, které předznamenávají odlehčení textu. Zároveň je Dvořák do jisté míry dobrým příkladem spolupráce české a židovsko-německé kultury. Jeho *Slovanský tanec č. 10* odkazuje formou k Brahmsovu dílu zcela záměrně. Brahms mnohokrát nabízel Dvořákovi pomoc při uvedení jeho děl v zahraničí a zcela nesobecky jej vychvaloval u nejdůležitějších kulturních činitelů své doby. Velkou pomocí pro Dvořákovu mezinárodní kariéru byla i edice jeho skladeb vyšlá u berlínského nakladatele Simrocka. „...existenční podmínky se mu [Antonínu Dvořákovi] zlepšily několikerým udělením rakouského státního stipendia (v komisi měli rozhodující slovo skladatel J. Brahms a kritik E. Hanslick). Brahms doporučil Dvořákovy *Moravské dvojzpěvy* i k vydání

¹⁷ Černíková-Drobná a kol. (1999) s. 51

významnému berlínskému nakladateli Simrockovi. Na Simrockovu výzvu zkomponoval Dvořák i I. řadu *Slovanských tanců*...¹⁸

Další ukázky opět navozují odlehčení atmosféry a tvoří kontrast k tragičnosti textu, odpovídají však dobově. Výběr filmové hudby také není samoúčelný, Jesenská film milovala, do kina chodila i čtyřikrát denně, a toto téma zazní i v textu pořadu. Zařazení ukázek z opery *Carmen* pak akcentuje motiv tragické lásky a vášně, který se v životě Mileny Jesenské několikrát vrací.

Závěr celého pořadu patří znovu Jaroslavu Ježkovi. Jeho dvojí zařazení má hned několik důvodů. Ježek patřil spolu s duem V+W k levicově orientované avantgardě, s níž byla prostřednictvím Devětsilu v kontaktu i Jesenská. Jejich divadelní tvorba navíc stejně jako Mileniny texty předpovídala nástup nacismu, burcovala a posilovala národní hrdost a byla příčinou problémů v občanském životě. I Jesenská uvažovala o emigraci, mnoho jejích přátel v zahraničí se pokoušelo připravit jí pro ni podmínky, ale vždy nakonec dala přednost ostatním, potřebnějším. V neposlední řadě je tu pak jedna osudová souvislost, ani Ježek ani Jesenská se nedožili konce války, když shodně podlehlí akutnímu selhání ledvin. Samozřejmě výše zmíněná vodítka podléhala při výběru konkrétních hudebních ukázek estetickým a posluchačským požadavkům.

Hudební program:

- 1, Klobouk ve křoví... (zpěv)
- 2, Terence J. Thompson: Suite City scenes
- 3, Henry Purcell: 5 barokních tanců
- 4, Béla Bartók: Rumunské tance
- 5, Antonín Dvořák: Humoreska, Slovanský tanec č. 10
- 6, Jaroslav Ježek: Carioca, Svítá, Bugatti step
- 7, Scott Joplin: The Entertainer, Leonard Bernstein: America,
Harry Warren: Chattanooga Cho-choo
- 8, George Bizet: Carmen - Předehra, Aragonaise, Aram Chačaturjan: Šavlový tanec
- 9, Klobouk ve křoví... (zpěv)

¹⁸ Smolka (2001) s. 482

3.3 Premiéra

Premiéra pořadu proběhla 17. června 2014 v Jihlavě. V prostoru sálu Hotelu Gustav Mahler se na pořadu *Adresát Milena Jesenská* sešlo asi sto diváků, kteří, jak je festivalovou tradicí, nejdříve vyslechli krátké hudební vystoupení nejlepších studentů místní ZUŠ.

Teprve pár hodin před premiérou proběhla první společná zkouška Barbory Kodetové a kvarteta Cantarina Clarinete a ladily se poslední detaily využití pódia, aby program dostal alespoň částečně scénický charakter. Během první verze písně *Klobouk ve křovi* přichází teprve Barbora Kodetová na scénu a začíná číst první text. Bylo nutno vyřešit rozmístění interpretek na pódiu a osvětlení. Zvažovali jsme a zkoušeli možnost, že bude Barbora Kodetová mluvit na mikrofon. Naštěstí to však nebylo nutné, protože její školený hlas dokázal prostor zaplnit, a diváci tak nepřišli o určitou citovou bezprostřednost projevu. Představovali jsme si, že pořad proběhne jako kompaktní tvar bez potlesků, ale někdy se jim publikum neubránílo. Kupodivu toto přerušování průběhu pořadu nepůsobilo jako rušivý prvek a nenarušilo logicky vystavěnou tematickou a dramatickou stavbu večera.

Nakonec vše proběhlo zcela ke spokojenosti pořadatelů i diváků a jednalo se o jeden z nejúspěšnějších programů komorní nabídky festivalu Mahler Jihlava 2014. Pořad byl propagován na programových plakátech a letáčích festivalu, v místním tisku a rozhlasových spotech. Vstupné činilo 120 Kč s možností uplatnění 50 % slevy pro seniory a speciální cenou 30 Kč pro studenty místního gymnázia.

Ve festivalovém katalogu byl pořad uveden s podtitulem – *Slavné melodie a úryvky ze vzpomínkové knihy o tragickém osudu mimořádné ženy, přítelkyně Franze Kafky*. K programu zde muzikoložka Jana Součková poznamenává: „V letošním roce uplyne 70 let od smrti Mileny Jesenské v Ravensbrücku. Zatčena byla gestapem v listopadu 1939, její dceři Janě bylo tehdy pouhých 11 let. Útlá knížka vzpomínek *Adresát Milena Jesenská* je však neuvěřitelně plastickým obrazem pozoruhodné ženy, která se proslavila po celém světě jako přítelkyně Franze Kafky díky *Dopisům Mileně*, ale její vlastní osud málokdo zná. Přesto je po Martině Navrátilové nejvyhledávanější českou ženou na internetovém vyhledávači Google. Její dcera Jana Černá Krejcarová prožila neurovnaný intenzivní život, často na kraji společnosti. V 17 letech rozházela jmění po

svém dědečkovi v jednom nekončícím večírku. Po roce peníze došly... Byla několikrát vdaná, měla pět dětí, které jí však byly někdy odebrány pro neplnění péče, pracovala v nejrůznějších profesích (byla např. řidičkou tramvaje), měla jistě literární ambice, psala verše a asi celý život se nevyrovnala s traumatem z dětství, že jí odvedli v 11 letech matku a ona tušila, že už ji nikdy neuvidí. [...] Zemřela při automobilové nehodě ve věku 53 let.“¹⁹

Pořadatelé navíc využili přítomnosti protagonistek v Jihlavě a po skončení večerního pořadu uspořádali v nedalekém klubu Radničního pivovaru Jazzové nokturmo, na němž si mohli diváci pohovořit s interpretkami a poslechnout si jazzový repertoár souboru Cantarina Clarinete v uvolněné atmosféře.

3.4 Druhá realizace

Podruhé se pořad *Adresát Milena Jesenská* uskutečnil 9. října v Praze, toto uvedení spadalo do cyklu Oživlá Praha. Projekt akcentuje pražskou tradici multikulturního soužití a akcentuje jeho rozvoj v období První republiky. Cyklus zahrnoval v roce 2014 čtyři koncerty na různých místech Prahy, na něž byl díky podpoře Hlavního města Prahy a dalších partnerů vstup zdarma.

Náš pořad se konal jako druhý v pořadí a nesl podtitul – *Praha město soužití i konfliktů*. Prostor nabídlo za symbolickou cenu Centrum Franze Kafky ve své budově na adrese Široká 14, Praha 1. Jedná se o malý knihovnický sál, a tak bylo nutné trochu regulovat přítomnost návštěvníků, nakonec jich prostor zvládl pojmout asi padesát. Večer propagovala Společnost Franze Kafky, byl součástí všech materiálů k cyklu Oživlá Praha a avízo se podařilo uveřejnit na portálu praha.eu a na webu a facebookovém profilu „Co je v Praze zadarmo“, který má 60.000 odběratelů.

I zde proběhla před uvedením krátká akustická zkouška a řešení detailů osazení improvizovaného pódia, rozestavení interpretek zůstalo zachováno, ani tentokrát nebylo třeba využívat mikrofon. Určitý problém nastal s osvětlením, ale vše vyřešily speciální lampičky, které se využívají na notové pulty.

¹⁹ Součková (2014) s. 19

Pořad se i tentokrát setkal u publika s velkým ohlasem. Pro členy Společnosti Franze Kafky se jednalo o velmi osobní téma, a tak bylo na jejich tvářích patrné velké pohnutí. Po konci proto děkovali nejen protagonistkám, ale i organizátorům večera v čele s Janou Černou.

3.5 Rozpočet projektu

Náklady na uskutečnění projektu jsou vyčísleny v následujících tabulkách, zvlášť pro první a druhou realizaci. Jednáním se podařilo snížit honoráře pro druhé uvedení programu, protože repertoár už interpretky uměly a navíc odpadly náklady na dopravu z Prahy.

Propagační náklady odpovídají poměrné části celkových nákladů na propagační materiály celého festivalu resp. koncertního cyklu. U festivalu Mahler Jihlava se jednalo o plakáty A1, celofestivalový programový katalog, zkrácený programový leták v české a anglické mutaci, placené inzerce a vklady v hudebních periodikách, komerční přílohu v deníku Lidové noviny (Vysočina), reklamu na internetu a zprávu vlastních internetových stránek. U cyklu Oživlá Praha zahrnují propagační náklady tisk programového letáku a plakátů A3 a A4, umístění reklamních bannerů na kulturních portálech a tisk programu večera.

Výsledný rozpočet Mahler Jihlava 2014 na projekt *Adresát Milena Jesenská*:

honorář – B. Kodetová	8000
honorář – Cantarina Cl.	16000
cestovné účinkujících	4000
pronájem sálu	10000
Propagace	30000
hostesky, foto, květiny	2000
CELKEM	78000
tržba ze vstupného	4830

Tabulka 1 – rozpočet Mahler Jihlava 2014

Pořadatelé jihlavského festivalu zařadili projekt do programu včetně přebrání nákladů na celé uvedení. Ode mne si vyžádali jen organizačně technickou pomoc a pořízení videozáznamu.

Festival Mahler Jihlava – Hudba tisíců je financován vícezdrojově. Hlavními donátory jsou Statutární město Jihlava a kraj Vysočina, ze soukromého sektoru pak firmy Bosch, FlyUnited, Kronospan a řada dalších.

V roce 2014 probíhal třináctý ročník festivalu, na němž vystoupila například Gabriela Beňačková, Jana Semerádová nebo Jiří Bárta s Janáčkovou filharmonií Ostrava. Tradiční podzimní ozvěny festivalu hostily v roce 2014 Štefana Margitu. Festival je zaměřen na klasickou hudbu, pečuje o odkaz skladatele Gustava Mahlera, nicméně dává prostor i dalším žánrům. Je otevřen všem věkovým generacím a dlouhodobě spolupracuje s místními školami, především gymnáziem (výchové koncerty, speciální cena vstupného, výklad k programu ad.). Festival probíhá na řadě míst Vysočiny a tradičně uskutečňuje akce v rodném domě Gustava Mahlera v obci Kaliště u Humpolce.

Výsledný rozpočet Oživlá Praha 2014 na projekt *Adresát Milena Jesenská*:

honorář – B. Kodetová	6000
honorář – Cantarina Cl.	14000
pronájem sálu	3000
Propagace	3000
hostesky, foto, květiny	1000
CELKEM	27000

Tabulka 2 – rozpočet Oživlá Praha 2014

I v případě cyklu Oživlá Praha byli pořadatelé natolik vstřícní, že vzali veškeré náklady na sebe. Kromě snížení honorářů se podařilo domluvit symbolickou částku za nájem prostor a i propagace akce byla velice skromná. Na druhou stranu v tomto případě nebyla žádná tržba ze vstupného, neboť večer byl pro návštěvníky zdarma, tak aby se mohli bezplatně zúčastnit členové Společnosti Franze Kafky.

Koncertní cyklus Oživlá Praha se konal v roce 2014 poprvé, o to více si cením odvahy pořadatelů včlenit do něj i pořad o Mileně Jesenské. Festival, který byl financován z grantu hlavního města Prahy, zahrnoval celkem čtyři tematické koncerty vztahující se

k naší metropoli: *Kafkovy sny o Praze; Adresát Milena Jesenská – Praha město soužití i konfliktů; VÍNO. LÁSKA. SMRT. Praha jako Jeruzalém Západu; Zdeněk Fibich a jeho pražský poem.*

3.6 Další plány

Pořad sice už má za sebou dvě realizace a původní záměr je tak naplněn, nicméně bych stále ráda dosáhla ještě alespoň jednoho opakování. Myslím, že téma osobního hrdinství a dopadu dějin na konkrétní osud jednotlivce je natolik nadčasové, že má publiku vždy co nabídnout. Uvažujeme proto o dalších možnostech realizace. Kromě vágního příslibu Městské knihovny bych ráda oslovila další potenciální pořadatele, kulturní organizace po celé ČR.

Aktuálně vstupuji do kontaktu s Památkem národního písemnictví a Národní knihovnou, agentura ArcoDiva pak s touto nabídkou oslovuje Kluby přátel hudby a další pořadatele večerů klasické hudby a také Památník Lidice.

Závěr

Na tomto místě bych ráda na základě vlastní zkušenosti shrnula body, které je třeba projít pro vytvoření literárně hudebního pořadu. Tím prvním je samozřejmě stanovení tématu projektu. To musí být vybráno tak, aby dokázalo zaujmout a mělo i dostatečně dramatický charakter. Následně je třeba téma obsáhnout, tak aby autor pořadu znal co nejvíce souvislostí, které téma může evokovat. Dále je třeba stanovit si cíl a příjemce pořadu, tedy odpovědět na otázku „co a komu chci sdělit“. Na základě těchto kritérií lze začít s textovou selekcí. Výsledná literární složka musí být nosná a dostatečně rozmanitá, aby byla poslechově poutavá. Je-li nutné text krátit, neztrácíme ze zřetele návaznost ukázek a kritérium dokončenosti děje. Stanovenému cíli a publiku přizpůsobujeme kromě náročnosti textu i celkovou délku pořadu.

Hudební složku programu vybíráme na základě kýženého efektu na posluchače. Podle technických a finančních možností pořadatele se rozhodneme pro hudbu živou v odpovídajícím obsazení či reprodukovanou. Žánr a charakter hudby stanovujeme v souladu s literární složkou programu a s očekávaným typem publika.

Vždy je velkou výhodou, vzniká-li pořad na konkrétní objednávku pořadatele či alespoň na základě předběžné tržní poptávky. V konkurenci široké kulturní nabídky, rozsáhlé divadelní sítě a sítě místních kulturních organizací je velmi těžké se s novým pořadem prosadit. Pomoci může aktuálnost zvoleného tématu (např. reagující na výročí, společenskou situaci či aktuální problém) a zároveň atraktivita zvolených interpretů, která však může na druhé straně zvyšovat cenu projektu pro pořadatele.

Při vzniku pořadu *Adresát Milena Jesenská* jsem měla jedinečnou možnost účastnit se celého výše popsaného procesu. Konkrétní kroky a zvolené dílčí strategie jsou popsány v této bakalářské práci. Vodítkem jejich úspěšnosti může být vedle sledovaných a popsaných reakcí publika i email, který si dovoluji citovat: „Dobrý den, to my děkujeme za krásný koncert! Naším členům se celý večer moc líbil, paní Zdeňka Procházková (herečka a manželka Karla Högera) byla nadšená. Jsem ráda, že pan doktor Čermák na závěr všem účinkujícím poděkoval a pogratuloval. Ještě jednou děkuji a přeji pěkný den. S pozdravem Zuzana Vernerová, sekretariát Společnost a Centrum Franze Kafky“

Použitá literatura

Teoretické podklady k přípravě pořadu

- Černíková-Drobná, J., Smrček, O., Šterc, L., Veselý, V.: *Dramaturgická kuchařka. Základy dramaturgie pro amatérské divadelní soubory*. Amatérská divadelní asociace, Praha 1999
- Černý, F.: *Kalendárium dějin českého divadla*. Svaz českých dramatických umělců a Český literární fond, Praha 1989
- Hořínek, Z.: *Úvod do praktické dramaturgie*. Ústav pro kulturně výchovnou činnost, Praha 1981
- Jiránek, J.: *Tajemství hudebního významu*. Academia, Praha 1979
- Pechar, J.: *Interpretace a analýza literárního díla*. Kosmas, Praha 2002
- Richter, L.: *Praktická dramaturgie v kostce*. Společenství pro pěstování divadla pro děti a mládež, Praha 2003
- *Slovník české hudební kultury*. Editio Supraphon, Praha 1997
- Smolka, J. + kol.: *Dějiny hudby*. Togga agency, Brno 2001
- Vášová, L.: *Úvod do bibliopedagogiky*. Institut sociálních vztahů Nakladatelství, Praha 1995

Prameny o Mileně Jesenské a Janě Černé

- *Adresát Milena Jesenská*. 9. 10. 2014 - Část pořadu uvedeného ve Společnosti Franze Kafky: Barbora Kodetová a Cantarina Clarinete. [online]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=6ftk600WP3g> (10. 10. 2014)
- Buber-Neumann, M.: *Milena: The Tragic Story of Kafka's Great Love*. Arcade Publishing, New York 1997
- Černá, J.: *Adresát Milena Jesenská*. Torst, Praha 2014
- Hockaday, M.: *Kafka, Love and Courage: The Life of Milena Jesenská*. The Overlook Press, New York 1997
- Jirásková, M.: *Stručná zpráva o trojí volbě - Milena Jesenská, Joachim von Zendwitz a Jaroslav Nachtman v roce 1939 a v čase následujícím*. Nakladatelství Franze Kafky, Praha 1996
- Kovaříková, B.: *Neuvěřitelný příběh básničky Honzy*. [online]. Dostupné z: <http://www.bkovarikova.cz/texty/zajimavosti/neuveritelny-pribeh-basniky-honzy.htm> (20. 4. 2015)
- Marková-Kotyková, M.: *Mýtus Milena*. Primus, Praha 1993
- *Neznámá Milena Jesenská*. 27. 10. 2014 – Přednáška v Knihovně Václava Havla: novinářka Alena Wagnerová a filmová dokumentaristka Dora Kaprálová. [online]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=7d2-KuLth_8 (20. 11. 2014)
- Sem-Sandberg, S.: *Ravensbrück*. Paseka, Praha a Litomyšl 2012
- Součková, J.: *Mahler Jihlava 2014 – programový katalog*. Mahler 2000, Jihlava 2014
- Vondráčková, J.: *Kolem Mileny Jesenské*. Torst, Praha 1991

Přílohy

Příloha 1 - Adresát Milena Jesenská – text pořadu

Vstup 1:

Tak to tedy bylo to, o čem matka nikdy nemohla mluvit... Když jsme my, děti Jany Černé, držely v ruce vzpomínky na její matku Milenu Jesenskou, byly jsme překvapeny, že kniha vůbec vznikla. Už ve věku deseti let nám bylo jasné, že babička byla mimořádná žena, na kterou lidé rádi vzpomínali. Mnozí přicházeli, aby Milenině dceři pomáhali ve složité situaci. Pravda mnoho nepořídili, protože Janiny představy o životě byly normálu na hony vzdálené. Ne vždy to Janě vycházelo, zapletla se do nesnází s rodinou, přáteli a úřady a musela uplynout léta, než našla vyrovnaný život po čtyřech manželstvích, jednom roku vězení, pěti dětech, které však byly většinou v dětských domovech a po desetiletích vnitřního neklidu. I když často mluvila se svými dětmi o všem, jakmile došlo na Milenu Jesenskou, stala se mlčenlivou, a tak jsme se naučily tomuto tématu vyhýbat... O to více jsme byly rádi právě za tuhle knihu....

Vstup 2:

Až do konce války, tedy ještě rok po mámině smrti, jsem nemohla uvěřit, že je skutečně mrtvá. Přesvědčil mne o tom až dopis jedné z ravenbrückých žen o Milenině pobytu v lágru, dopis, který potvrzoval pro mne tak těžko pochopitelný fakt, že Milena není...

Milena se narodila 10. srpna 1896, její otec prof. MUDr. Jan Jesenský, byl dokonalým typem selfmademana, pocházel z chudých poměrů, ostatně stejně úspěšně se projevovalo i jeho sedm sourozenců. Vystudoval za nejhorších možných podmínek, hrál po večerech na housle, nosil lidem kufry na nádraží, dával hodiny, prostě byl chudý i mezi chudými. Po studiích se oženil a manželčino věno mu umožnilo otevřít si vlastní ordinaci, místo vděku měl ale pro svou manželku i její rodinu jen pohrdání a upřímně je za tu pomoc nenáviděl. Milenina matka Milena Hejzlarová byla krásná, křehká a nevyléčitelně nemocná žena a zemřela, když bylo Mileně 16 let po dlouhé, bolestné nemoci.

Dr. Jesenský se z chudého studenta proměnil v pražského dandyho, ale svou dceru vychovával co nejpuritánštěji. Byl nedůtklivý, pyšný, vzteklý, sentimentální a dravě zdravý, měl řadu milenek, se kterými se nijak netajil, bez ohledu na svou umírající ženu.

Nepamatuji se, že bych slyšela Milenu mluvit o dětství, resp. všechny historky byly vždycky nějak ošklivé, zlé a měly v sobě kus dětského strachu, i když je vyprávěla tak kouzelně, že jsem se jich nemohla nabažít. Jak je možné, že při tom všem měla k otci silné pouto – zvláštní směs strachu, nenávisti, lásky a úcty, je jedna z věcí, která jsem nikdy nepochopila, ale každopádně byl jejich vztah to nejpodivuhodnější, co jsem v této oblasti viděla.

Když už dlouho ležela maminka nemocná, dostala jednou Milena hroznou chuť jít ven, maminka usnula, otec nebyl doma – nic se nestane, vrátila se za chvíli, maminka měla ještě zavřené oči, až za chvíli se ozvala „Já se ti holčičko nedivím, já bych taky utekla, alespoň na chvíličku, jen kdybych mohla...“

Vstup 3:

Po obecné škole začala Milena chodit na Minervu – elitní gymnasium příštích vzdělaných žen. Zde uzavřela řadu celoživotních přátelství, dívky měly podobné osudy a navíc ona nedokázala bez lidských vztahů existovat... Po maturitě dal otec Milenu zapsat na medicínu, přál si, aby tradice pokračovala. Jenže Milena, jakkoliv byla matce věrnou ošetřovatelkou, se pro medicínu nehodila, byla příliš přecitlivělá, a když při první pitvě omdlela jako špalek, otec rezignoval. Od doby, kdy spolu žili sami, podařilo se jim na vzájemném vztahu zkazit i to poslední. Otec, sice nevěrný manžel, milenec, hazardní hráč, se pokoušel vychovat svou dceru k šetrnosti a poctivosti. Milena naopak rozhazovala plnýma rukama a to nejen ze svého. Rozdávala svým přátelům i otcovo luxusní oblečení a prádlo. Zásoby měl otec za 1. světové války mimořádné, a ona cítila, že jinde je bída a je třeba pomoci. Dávala i brala se stejnou suverenitou, nikdy pro ni nebyl problém peníze sehnat a nikdy neuvažovala, než je za něco vydala. Ostatně tento rys mám patrně po ní – velké dědictví po dědečkovi jsem dokázala rozházet v mimořádně krátkém čase, ale to je jiná historie.

Milenino dětství bylo prudce dovršeno jejím seznámením s Ernstem Pollakem, kterého poznala ve známé kavárně Arco, kde se scházela elita literátů. Následovala ničující láska, sebeobětování, falšování šeků s podpisem otce, potrat, zavření do ústavu pro choromyslné, svatba a odjezd do Vídně, kde otec slíbil podporu – jen když mu mladý pár zmizí z očí. Manžel si ve Vídni pořídil milenku, peníze od otce brzy došly, a tak jen dvě věci byly v té době pro Milenu pozitivní – začala psát fejetony a články a překládat.

Vybrala si tak svoje povolání, které jí vydrželo do smrti a které ji seznámilo s Franzem Kafkou. Jejich vztah začal překladem jeho povídek, vyvinula se z něho korespondence dnes známá jako „Dopisy Mileně“. Shoda mezi nimi, která jim přináší tolik radosti, je ovšem nesmírně křehká. Kafka je úzkostlivě pečlivý na vše, Milena je velkoryse lehkomyšlná, Kafka je opatrný v lásce, pronásledovaný úzkostmi a odpovědností, Milena se provdává de facto třikrát, a jestli jí něco nepronásleduje, tak je to pocit zodpovědnosti. Dává všechno, co má, a dává to i v lásce. On je úzkostlivě čestný, ona je hazardérsky schopna všeho pro svou lásku i pro sebe. Oba vzájemně se shodnou snad jen v obdivu ke své práci. Jejich vztah se vyvíjí podivně, sejdou se v Gmundu – vitální, prudká, vášnivá Milena a nemocný, opatrný a naprosto nevášnivý Kafka – nestane se nic, ani to, co by se snad mělo stát. A tak jejich vztah, respektive korespondence, končí, pokračuje jen na dálku, na stránkách novin.

Vstup 4:

V roce 1920 se vrací – již rozvedená – do Prahy, a nachází jiné kulturní zázemí, to, které je jí blízké – Devětsil. Pracovní nadšení a obrovská energie, se kterou přijela Milena do Prahy, přinesla brzy první ovoce. V Národních listech vedla rubriku „Žena a domov“, pro kterou se jí povedlo sehnat výborné spolupracovnice a založila dětskou knižnici „Dětská četba“, pro niž překládala. Také vyšly Mileniny recepty! Byly okamžitě rozebrané a dosáhly velkého úspěchu. Já jsem tuto knihu nikdy neviděla a Milena o ní doma nikdy nemluvila – celkem pochopitelně. Myslím, že mohu říct, že Milena uměla psát a uměla ještě řadu dalších věcí, ale co opravdu neuměla, bylo vařit. Nějak při tom vždy došlo ke katastrofě, i proto jsme k večeři vždy měli salám s koupeným salátem a každý si ho bral, když měl hlad. Budiž mi tedy prominuto, že Mileniny recepty jsou pro mne naprosto nepochopitelnou věcí. Ale zato v roce 1926 vyšla knížka jejich fejetonů s názvem „Cesta k jednoduchosti“, kterou věnovala tátovi a ve které je i vyprávění o Kafkovi a žebračce. Kafka jí nechtěl dát najednou celý desetník, protože se bál jejích díky, a tak vždycky oběhнул blok a dával jí ho po krejcarech, až z to ho byl docela vyčerpán a plakal pro svou dobrotu.

V roce 1926 se Milena seznámila s Jaromírem Krejcarem, architektem, členem Devětsilu. Okamžitě se do sebe zamilovali, byli oba trochu lehkomyšlní, tedy spíše ochotní zapomenout na všechno pokud mohou být s milovaným člověkem. Milena tohle

velmi potřebovala, vždyť Kafka ji dokonce přesvědčoval, že kancelář je důležitější než schůzka! Krejcar v době jejich seznámení chodil s nějakou dívkou. Milena sice nechtěla být příčinou jejich rozchodu, ale bylo to silnější – s Krejcarem se vzali, dokonce se souhlasem rodičů. Jaromír upravil byt ve Spálené ulici, Milena otěhotněla a všechno vypadalo krásně, těšila se na dítě, na manželství a byla poprvé a bohužel také naposledy naprosto šťastná.

Vstup 5:

Na jaře se Milena rozhodla, že pojede na hory. Chtěla dokázat, že je navzdory těhotenství stále pružná a sportovní, ale zlomila si nohu a narychlo ji převáželi do Prahy. Přidali se další komplikace, a tak zůstala až do porodu v nemocnici. Tady jsem se po dlouhých 32 hodinách, kdy si Milena držela palce, aby to byl syn, narodila já. I po porodu zůstala Milena mnoho měsíců v nemocnici a nakonec ji sice zachránili, ale zůstalo jí neohebné pravé koleno a věc mnohem horší – návyk na morfium, které užívala proti bolesti. Tak se rychle rozplynul pocit štěstí, manželství krachovalo a Mileně zbylo jen to, co uměla – psaní – a samozřejmě dcera, ke které přilnula posledním zbytkem svých sil. Také jako většina tehdejší umělecké fronty začala koketovat s komunismem. Když už byl vztah Mileny a Jaromíra neudržitelný, odjel táta do Sovětského svazu. Na dálku se také rodiče rozvedli. Do nového bytu jsme se už stěhovali s novým přítelem – překladatelem Evženem Klingerem. Milena se vrhla do stranické práce – pracovala v Tvorbě a Světu práce, pomáhala i při skrývání ilegálních pracovníků. Zároveň ale měla velké výhrady vůči některým postupům strany a hlasitě ji kritizovala. To podle ní byl nejčestnější způsob, jak zjednat nápravu chyb. Dnes se to zdá idealistické, ale Milena upřímně věřila, že je-li nějaká cesta k spravedlivému lidskému uspořádání, je to komunismus. Později byla nařčena ze všech možných úchylek, samozřejmě i trockismu. Navíc se vrátil táta ze Sovětského svazu nesmírně zklamán a hovořil o tom zcela otevřeně. A tak když šéfredaktor nařídil Mileně, že se musí rozejít s Evženem, který byl též nařčen z trockismu, měla toho právě dost. Dala mu pár facek a bouchla dveřmi – a že to uměla – se Světem práce byl konec!

Vstup 6:

Když začala Milena v roce 1937 psát pro Přítomnost, visela už Druhá světová válka ve

vzduchu. Ve Španělsku probíhala občanská válka, z Německa přijíždělo stále více uprchlíků s holýma rukama a zoufalýma očima. Soukromé, osobní problémy v tomhle světle bledly, ale přesto pravidelný příjem přinesl klid do naší domácnosti. Umožnil Mileně, aby si dopřála některý z drobných přepychů, i když vypadaly trochu jinak než u většiny žen, ale Milena byla ostatně jiná než většina žen. Nikdy například neutrácela za oblečení. Co si pamatuji, měla dvoje šaty – jedny na ven a jedny na doma, přes ně oblékala kabát s hlubokými kapsami, do kterých zabořila ruce, většinou prostovlasá. Takhle jsem ji vždycky viděla, i ten poslední den, když ji odváželi, a nedovedu si ji jinak představit.

Jednou z jejích velkých lásek byl film, nepamatuji si, že by šla do divadla, ale nevynechala jediný film, který se hrál. Dokonce klidně navštívila za den 4 filmy. Začala groteskami ve dvě – tam mne brala s sebou a bavila se často víc než já, následoval film od čtyř, tam už byl někdy problém, ale Milena každého uvaděče přesvědčila, že je naprosto nezbytné, abych film, i když byl nepřístupný, viděla. Vždycky se s každým – opravdu s každým – uměla domluvit (jen s blbcem ne). Všechny filmy prožívala, plakala, často jsme vycházely z kina a ona měla oči plné slz. Pokud jsem něčemu nerozuměla, trpělivě mi všechno vysvětlovala, chodily jsme po osvětleném Václavském náměstí – to jsme obě milovaly – a ona odpovídala na mé otázky, nikdy se mnou nejednala jako s dítětem. No a pak mne poslala domů a šla na další představení od šesti a od osmi hodin. Druhým útekem ze skutečnosti byly pro ni detektivky. Vycházely vždy ve stejný den a já jsem pro nové sešity musela chodit k panu Hamzovi, trafikantovi u nás v ulici. Milena stihla přečíst sešit za jeden večer, resp. noc, protože se od něj neodtrhla, dokud ho nedočetla. Poslední, i když ne nejmenší zábavou, bylo rádio. Hlavní pro ni ale nebyla muzika, i když ji milovala, ale toulání se po vlnách, cizí jazyky, které zaslechla a kterým často nerozuměla a které jí nahrazovali cestování. Jednou jsem se v noci vzbudila a Milena zase jezdila na vlnách od města k městu a najednou se na mne obrátila: „tam jsem se moc chtěla podívat“ – „Tak tam spolu pojedeme“ – „Já už nikam nepojedu, jsem stará a chromá...“ potom jsme to nějak zamluvily, rádio zhaslo a už jsme o tom nikdy nemluvily.

Vstup 7:

Jednou z nejlepších Mileniných prací byly reportáže ze zájezdů do pohraničí, ke kterým

ji přemluvil Ferdinand Peroutka. Její schopnost jednat s lidmi se zase jednou osvědčila, a tak Milena celkem přesně odhadovala budoucí vývoj. Když se jí matky svěřovaly, že se bojí svých synů, aby je neudali pro blaho Říše, uvědomila si, že nás čeká jen to nejhorší. A protože věděla, že potřebuje být silná, rozhodla se zbavit toho, co ji oslabovalo – narkomanie. Několikrát se totiž rozhodla, že si pomůže sama, ale návyk byl příliš silný, nebrala morfium, ale lék na kašel, který ho obsahoval velké množství a byl na lékařský předpis. Často nás s Evženem prosila, abychom jí ho už nesháněli, aby nás potom s ještě větší silou prosila, abychom ho sehnali. Ta žlutá konvička, ve které byl, patří k mému dětství. Tentokrát ale šla do Bohnic a podstoupila tvrdou kúru, která ji opravdu ze závislosti vyléčila, konvička mohla zase sloužit původnímu účelu.

Jak dobré rozhodnutí to bylo, se ukázalo brzy. Přišel 15. březen 1939 a v mnoha rodinách nastalo to co u nás, všechno spálit – kompromitující dopisy, fotografie, dokumenty. Také začali odcházet lidé. Dokonce i dědeček se zeptal: „Kam pojedete ten Váš Evžen?“ Řekla jsem, že do Anglie, „tam na něj tak čekají“ odpověděl a dal mi pro něj balíček do začátků. Když ho doma Milena rozbalila, rozplakala se – byly v něm kromě jiného i dědovy zlaté hodinky, které dostal k promoci. Evžen dojel do Polska a začal zařizovat, abychom jely za ním, ale jakkoliv na nás doléhala hrůza a prázdnota, Milena odjet nechtěla. Večer jsme dlouho seděly a ona vyprávěla – o všem, i o věcech, které jsem pochopila až mnohem později. Mluvila se mnou otevřeně a důvěrně, ale bylo mi jen 11 let. Neuměla jsem jí pomoci, i když jsem se snažila ji rozveselit.

Začala pracovat pro ilegální časopis V boj, dokonce ho i kolportovala, doma se ho pořád povalovala spousta. Na prázdniny jsme jely na Medlov. Byl to jakýsi pokus o normálnost, byla tam spousta lidí – herci, malíři, fotografové – válka visela na vlásku, ze začátku se všichni tvářili, jakoby se nebylo čeho bát, ale události se valily nezadržitelně. Po zprávě o uzavření míru mezi Německem a Sovětským svazem přišla zanedlouho druhá – Německo napadlo Polsko. Konečně bylo jisté, že to byly opravdu poslední prázdniny, cesta za Evženem byla definitivně pryč. Na nádraží se Milena nadechla pražského vzduchu: „Tak tedy je definitivně po klidu. Už ani hodina ho nebude.“

Vstup 8:

Po návratu do Prahy se zase dala do práce. Pro hotové výtisky ilegálního časopisu jsem

většinou chodila já. Bylo mi 11 let, byla jsem nakrátko ostříhaná a vypadala jsem jako kterékoliv jiné dítě.

Než jsem se vypravila pro časopis *V boj*, volala vždycky Milena do bytu na Vinohradech, že přijdu. Jednou se v telefonu ozval cizí hlas, Mileně to bylo sice divné, ale instruovala mě, co říkat, a já vyrazila. Doma zůstala Milena a spousta ilegálních letáků pod prádelníkem.

Ve Vinohradském bytě bylo už gestapo a zjevně mé historce o nutnosti vrácení knížek nevěřilo. Jeli se mnou domů, prohledali byt – naštěstí je nenapadlo odsunout prádelník – a odvezli Milenu, prý na 14 dnů. Postupně byla v Pečkově paláci, na Pankráci, v Drážďanech i soudu se nakonec dočkala. Na to oni dbali, aby dodrželi všechny formality. Během čekání na soud se její zdravotní stav hodně zhoršil. U soudu neshledali žádné vážné provinění a převezli ji zpět do Prahy, ale pražské gestapo se rozhodlo, že by určitě páchala protiněmeckou činností a komisař, který dostal její případ na starost, se rozhodl ji poslat do Ravensbrücku. Tehdy jí povolili návštěvu a já jsem ji viděla naposledy. Byla jsem tam s dědečkem – když ji konečně přivedli – nepoznala jsem ji. Hubená s dlouhými vlasy a obrovskými očima se podobala mnohem víc dívce, kterou znal dědeček... až podle špatné chůze jsem ji poznala. Co si jsem jí horečnatě vyprávěla a držela jsem se jí za ruku – měla jí vyhublou a horkou – a potom jsem ji na tu ruku políbila. Milena tahle gesta nesnášela, ale usmála se na mě strašně tiše a strašně laskavě a po obličeji se jí kutálely slzy. Nikdy jsem ji už neviděla.

To, co vím o pobytu v Ravensbrücku, je jedním z nejpříšernějších dokladů toho, co dokáže lidská zloba, fanatismus a zaslepenost. Mám před sebou útržky vzpomínek, zkazky a historky jejích spoluvězeňkyň. Vyplývá z nich jen to, že Milena byla do konce života nebojácna a bojovná, že si dokázala získat lidi, že měla přirozený humanismus a neobvyklou sílu, která jí pomohla unést i zdánlivě neúnosné. Zemřela 17. května 1944, těžce nemocná, na selhání ledvin a šok způsobený špatnou transfuzí krve. Její popel, tak jako všech ostatních vězenkyň, byl vhozen do jezera, kde dnes stojí mezinárodní památník.

Její otec se z té zprávy nikdy nevzpamatoval a až do konce života mne oslovoval Milčo...

Příloha 2 - Propagační materiály festivalu Mahler Jihlava 2014

úterý 17. 6. 2014

19.00 | hotel Gustav Mahler, Jihlava

Adresát Milena Jesenská – hudebně-literární večer

slavné malbě a úryvky ze vzpomínkové knihy o tragickém osudu mladošlé ženy, přítelevi Franza Kafky

Ludwig van Beethoven (1770–1827) *Sonata f-moll, Op. 2, No. 3* (1799)

Frédéric Chopin (1810–1849) *Nocturne, Op. 15, No. 2* (1837) Ludmila Nosková

Edvard Grieg (1843–1907) *Adrienske soner, op. 82, 2. 3* (1890) Katalína Němečková

Ludmila Nosková, Katalína Němečková
[ZLÚŠ Jihlava, pedagogické vedení Eva Řábová] – klavír

Jana Černá Krejcarová (1928–1981) *Adresát Milena Jesenská* (1964) sborník záznamů: aranžovat: 1983/1986, tiskem: 1991

V letošním roce uplyne 20 let od smrti **Milany Jesenské** v Ravensbrücku. Záhada byla zpestřena v listopadu 1928, její oběť Janě byla tehdy pouhých 11 let. Útlá knížka vzpomínek na matku „*Adresát Milena Jesenská*“ je však neuvěřitelně plasticky obrazem prázdné ženy, která se proslavila po celém světě jako přítelkyně Franza Kafky díky „*Dagbladet Milena*“, ale její vlastní osud zůstává záně. Příběh je po Martě Navrátilové nejpopulárnější sborník žen na internetovém vyhledávacím Googlu. Její dcerou **Jana Černá Krejcarová** prošla neuvěřitelný literární žití, často na okraj společnosti. V 17 letech odcházela jít do svého díkčového v jednom neznámém veselí. Po roce psala dohody. Byla náležitě vdaná, měla pět dětí, které jí však byly někdy odepřeny pro nepřehledné přání, pracovala v nejčtenějších profesích (byla například lékařkou a učitelkou), měla jiné literární ambice, psala verše a své filmy žití se nevyrovnala s traumatem z dětství, že jí odepřeli v 11 letech rodiče a ona tučila, že už jí nikdy neuvěří... Ženská při autenzitativní nevěře ve věku 53 let.

George Gershwin (1898–1937) *American in Paris* (1928)

Terence J. Thompson (1928) *City Scenes*, valčík pro čtyři klavíry

- I. A Street in the City
- II. Showing the Blues
- III. Aft' Patisa Boogie

Zequinha de Abreu (1880–1931) *Tico Tico* (1917)

Aram Lijč Chačaturjan (1903–1978) *Ševcovy tanec z baletu Gajane* (1942)

Jaroslav Ježek (1906–1942) *Agusti Step* (1930)

Scott Joplin (1867–1917) *The Entertainer* (1902)

Cantarina clarineta (Hana Taudmanová, Jana Lahoňová, Jana Černožousová – B klarinety, Věra Kestřánková – baskarinet)

Barbora Kodetová – mluvené slovo

Klaviérové kvarteto **Cantarina clarineta** vzniklo v říjnu 2011 na HAMU v Praze jako tříletý studentský projekt šveřice relací umělků Hany Taudmanové, Jany Lahoňové, Jany Černožousové a Věry Kestřánkové. Z propojení vybraných hudebních kvartetů a pětice klavírních nadšením se stala trojice rocku „*up to the limit*“! Jak vysvětlují samy členky, jsou kvartetem nejen hrající ale i zpívající: „*nejm snáze žijou ale i tóny klavíra sběhávají výtlačnost oděvu, pěstějí klavír, je jeden světa nejvyšší přítomnost k lidskému tělu. Znak klavíru dokáže vystřihnout celou atmosféru, ze veselé či smutné, cynické, sdělné, hrozné, žertovné, romantické, zamilované. Žití je dobových netopří cestí tak lidské psaní žene a radí, jak žít!*“

V rámci své koncertní činnosti vždy spolupracují s repertoárem původně armenohogro klaví, orchestru, swingovou kapelu a další instrumenty. Přiznávají úpravu nejzajímavějších světových i českých skladeb barokních, klavírních i romantických, skladě populárního i jazzového charakteru, nejen také vlastní aranž mluveného repertoáru od baskarinetisty Věry Kestřánkové.

Kvarteto vystupovalo na mezinárodních akcích pro nejvyšší příležitosti – například Muzikový noc 2012, Muzikálová v Banské Štejně, na akcích pro radost – *Klaviéři žijí, Mluva a Žití, Hudební žití* a umělkyně se pravidelně podílí na předání profesionálních titulů prezidentem České republiky.

Barbora Kodetová (*1970) pochází z hudební rodiny, PI studii na Pražské konzervatoři původně v Období Národního divadla. Do roku 1998 hrála v divadelním spoleku Kalpan a ve Veselí. Poté odešla do divadla v Mladé Boleslavi a v roce 2000 se vrátila do Prahy (Svankarovo divadlo, Činoherní klub, Kalpan, Divadlo Na Jezerce). Vede dvojnásobně rolí je známá i z filmů *Účel tance, Pánev of Bábylon, Účelny a jiné*. V dubnovém seriálu TV Nova *Radnice* ztvárnila jednu z hlavních postav, hrála i v epizodě České televize *Hevně Uš*. V roce 2013 si zahrála ve filmu *Časťe* režiséra Milana Čuřila. Věnuje se i dabingu a modelářským aktivitám. V současnosti žije v Praze a hudebně Pavlem Šperlem, se kterým vychovává tři děti.

11

20

Příloha 3 - Propagační materiály cyklu Oživlá Praha 2014

ARCODIVA
Jaromírova 48, 120 00 Praha 2, Czech Republic
tel.: +420 223 006 934
fax: +420 223 006 935
e-mail: arcodiva@arcodiva.cz
www.arcodiva.cz

ARCODIVA A HLAVNÍ MĚSTO PRAHA
UVÁDÍ CYKLUS KONCERTŮ

O ŽIVLÁ PRAHA

KAFKOVY SNY O PRAZE

Warum
die Narren
müde sind?

Gustav HOLST
St Paul's Suite
Adam SKOUMAL
Klavírní koncert č. 2
Tomáš JANOŠKA
Fantazie pro flétnu
a smyčcový orchestr
Sylvie BODOROVÁ
Kafkovy sny

Martina LÁNSKÁ flétna
Anežka SUCHÁNKOVÁ klavír
Soňa ČERVENÁ zpěv
a dramatická recitace
Ladislav HORÁK akordeon
Komorní orchestr Quattro
řídí Marek ŠTILEC

STŘEDA 11. ČERVNA 2014
V 19:30 HODIN,
KONCERTNÍ SÁL PRAŽSKÉ
KONZERVATOŘE, DVOŘÁKOVO
NÁBŘ. 2, PRAHA 1

ADRESÁT MILENA JESENSKÁ

Praha město
soužití
i konfliktů

Henry Purcell
Pět barokních tanců
Antonín Dvořák
Humoreska
Slovanský tanec č. 10
Béla Bartók
Rumunské lidové tance
Jaroslav Ježek
Bugatti Step, Svítá
Terence J. Thompson
Suite City Scenes
Scott Joplin
The Entertainer
Leonard Bernstein
America

úryvky z knihy
Jany Černé Krejcarové:
„Adresát Milena Jesenská“

Cantarina clarinete
(Hana Tauchmanová klarinet,
Jana Lahodná klarinet
Jana Černožouzová klarinet
Věra Kestřánková basklarinet)
Barbora Kodetová mluvené slovo

9. ŘÍJNA 2014 V 19:00 HODIN,
CENTRUM FRANZE KAFKY
ŠIROKÁ 14, PRAHA 1

VÍNO, LÁSKA A SMRT

Praha
jak o
Jeruzalém
Západu

Ernest BLOCH
Melodie pro violoncello
a akordeon
Jeff HAMBURG
5 židovských písní pro soprán,
violoncello a akordeon –
česká premiéra
Ernest BLOCH
Nigun pro violoncello
a akordeon
Jeff HAMBURG
Vino, láska a smrt na
hebrejský text pro soprán,
violoncello a akordeon

Barbora PERNÁ soprán
Petr NOUZOVSKÝ violoncello
Ladislav HORÁK akordeon

12. LISTOPADU 2014 V 19:00 HODIN
V SÁLE NEW YORK UNIVERSITY
IN PRAGUE – RICHTRŮV DŮM
MALÉ NÁMĚSTÍ 11, PRAHA 1

FIBICH A JEHO PRAŽSKÝ POEM

Osudová láska
aneb milostný
deník Zdeněk
Fibicha

Robert SCHUMANN Snění
Zdeněk FIBICH
Nálady, dojmy, upomínky (výběr)
Písně
Sonatina pro housle
a klavír (výběr)
Antonín DVOŘÁK Mazurek
Bedřich SMETANA
árie Barče z opery Hubička
árie Vendulky z opery Hubička
Duo z domoviny (výběr)
Zdeněk FIBICH
Poem ve verzi pro zpěv,
housle, klavír „Zmírá háj“

Lucie SILKENOVÁ soprán
Markéta JANOUŠKOVÁ housle
Miroslav SEKERA klavír
Ondřej KEPKA mluvené slovo

22. LISTOPADU 2014 V 15:00 HODIN
KONCERTNÍ SÁL ATRIUM,
ČAJKOVSKÉHO 12, PRAHA 3

Příloha 4 - Fotodokumentace pořadu - Jihlava

Příloha 5 - Fotodokumentace pořadu - Praha

